

behoefte dezer menschen teweeggebracht worden. De bevrediging dezer behoefte is het al-eenige doel der gemeenschappelijke onderneming: naar dit doel richt ieder enkele zijne handelingen, zoolang de gemeenschappelijke behoefte tevens de sterkste is die hemzelf bezielt; en dit doel geeft dan geheel vanzelf de wetten aan voor de gemeenschappelijke handeling. Deze wetten zijn namelijk niets anders, dan de tot het bereiken des doels dienstbaarste middelen. De erkenning der doelmatigste middelen is dengene ontzegd, die tot dit doel door geene ware noodwendige behoefte gedrongen wordt; daar waar deze echter aanwezig is, ontspringt de nauwkeurigste erkenning dezer middelen gansch vanzelf uit de kracht der behoefte, en namelijk juist door het gemeenschappelijke dezer behoefte. Natuurlijke vereenigingen houden daardoor ook maar zoolang natuurlijk stand als de behoefte die eraan ten gronde ligt gemeenzaam is en hare bevrediging nog na te streven blijft; is het doel bereikt, dan is deze vereeniging, *met* de behoefte waaruit zij ontstond, ontbonden, en eerst uit nieuw-opkomende behoeften ontstaan ook nieuwe vereenigingen van hen, aan wie deze nieuwe behoeften wederom gemeenzaam zijn. Onze moderne *staten* zijn inzoverre de onnatuurlijkste vereenigingen der menschen, wijl zij uitteraard alleen door uiterlijke willekeur, b. v. dynastische familiebelangen, ontstaan, een zeker aantal menschen *eens en voor altijd* tot een doel samenbrengen, dat ofwel nooit aan eene gemeenzame behoefte beantwoord heeft, of onder de verandering der tijden hun allen toch geenszins meer gemeenzaam is.

« Alle menschen hebben slechts éene behoefte gemeens die echter maar naar haren algemeensten inhoud gelijkmatig in hen woont: het is de behoefte *te leven en gelukkig te zijn*. Hierin ligt de natuurlijkste band aller menschen; eene behoefte, welke de rijke natuur der aarde volkomen beantwoorden kan. De bijzondere behoeften, zooals tijd, plaats en individualiteit ze voortbrengen en doen stijgen, kunnen in den verstandelijken toestand der toekomstige menschheid alleen de grondlagen der bijzondere vereenigingen aanwijzen, welke in hare totaliteit de gemeenschap aller menschen uitmaken. Deze vereenigingen zullen zich juist zoo vervormen, zich ontbinden en weder vastknoopen, als de behoeften zich vervormen en wederkeeren; zij zullen van duur zijn, waar zij van stoffelijken aard zijn, betrekking hebben met den gemeenschappelijken bodem, en wezenlijk het verkeer der menschen inzoverre betreffen als dit uit zekere, zich gelijk blijvende, plaatselijke voorwaarden noodwendig ontgroeit; zij zullen echter steeds nieuwe gestalten aannemen, zich steeds openbaren in menigvoudiger